

Neurologija ir menas – dvi garsaus išeivijos daktaro Audriaus Plioplįo aistros

Giedrė Vencius

Šio žmogaus charakteryje susipynęs pragmatizmas ir neribota fantazija, nauja forma ir meniška prigimtis. Viso to visuma, surinkta į vieną, labai subtiliai ir neįkyriai atsispindi meno darbuose. Spalvos ir erdvė. kažkas paslėpta giliau, padėta taip, kad kiekvienas, sustojęs prie dr. A. Plioplįo paveikslų, randa savo mintis, supratimus, o užkrėstas nežinojimo, kas iš tiesų ten yra – grįžta vėl. O ten – gamtovaizdis, gal architektūrinis momentas, supintas su neurologija ir spalva, verčiantis patikėti, jog iš tikrųjų visas pasaulis yra tik mažų atomų ir neuronų raizgalynė, o mes kitoje paveikslo pusėje – tik maža dalis supančios visatos. Pažintį su vienu garsiausių lietuvių išeivijos daktarų neurologų, Kanados karališkosios gydytojų ir chirurgų kolegijos nariu Audriumi Plioplįu galima priskirti prie išskirtinių gyvenimo susitikimų. Darboholikas, konkretus, eruditas, skvarbaus proto, iš prigimties – lyderis, bet kartu ir labai draugiškas dr. A. Plioplįs, daugiau nei trisdešimt metų skyręs neurologijai, tuo pat metu sugebėjo tapti pro-

A. Plioplįs su žmona Sigita

A. Plioplįs

fesionaliū menininku. Labai sunku atskirti mediciną nuo meno. Kiekvienoje iš šių dviejų sričių pasiekimai yra milžiniški. Bet vargu ar jie būtų buvę tokie dideli, jeigu ne papildomai įkvėpti skirtingų emocijų ir išgyvenimų.

A. Plioplįs gimė Toronte, Kanadoje, su pagyrimu baigė vidurinę mokyklą, studijavo fiziką ir chemiją, 1975 metais sėkmingai baigė Čikagos universiteto Pritzkerio medicinos mokyklą, kuri tuo metu buvo pripažinta antra geriausia Jungtinių Amerikos Valstijų medicinos mokyklą. Rezidentūrą atliko Viskonsino universitete Medisone ir Mayo klinikoje. Laimėjęs Kanados medicininių tyrimų tarybos stipendiją, dvejus metus stažavosi Kvebeko miesto Lavalio universitete neuroimunologijos srityje. Po rezidentūros trejus metus dirbo gydytoju neurologu ir neurologijos mokslų tyrinėtoju Toronto sergančių vaikų ligoninėje.

Menininkas ir daktaras neurologas Audrius Plioplįs su žmona Sigita Plioplįs, vaikų psichiatre, besispecializuojančia vaikų neuropsichiatrijos srityje Čikagos „Children’s Memorial“ ligoninėje, užaugino dvi dukras – Mildą ir Aušrinę. Visa tai – tik paviršutiniški biografijos momentai. Godžiai gerdamas kiekvieną gyvenimo akimirką, daktaras vengia įsitraukti į nereikšmingus pokalbius. Norint susitarti dėl interviu, reikia nurodyti, apie ką bus kalbama. Tad šį interviu galima vadinti išskirtiniu, Lietuvos skaitytojui pristatančiu vieną garsiausių išeivijos lietuvių, daktarą neurologą ir menininką Audrių Plioplį.

– *Gerbiamas daktare, pradėkime nuo medicinos, kodėl ją pasirinkote?*

– Ilga istorija (*susimąsto*). Būdamas gimnazistu, pradėjau domėtis gamtos mokslais. Norėjau suprasti, iš kur yra kilusi atomų visuma ir kur yra visatos pradžia. Todėl nutariau studijuoti atominę fiziką, kuri tuo metu buvo gana naujas mokslas. Visai nesupratau, kodėl, būnant antrame Čikagos universiteto kurse, man tapo privaloma lankyti biologijos paskaitas. Visi mokslai buvo įdomūs, bet biologija aš tikrai nesidomėjau. Man paaiškino, kad, jeigu neišklausysiu biologijos kurso, negausiu bakalauro diplomo. Tada jau negerai, galvoju, kaip aš studijuosiu ketverius metus ir negausiu diplomo? Taigi, pradėjau lankyti biologijos paskaitas ir patekau pas jauną, energingą dėstytoją, kuris tais metais laimėjo geriausio Čikagos universiteto dėstytojo titulą. Jo paskaitos buvo įdomios. Nebuvo nė vieno studento, kuris nebūtų su didžiausiu susidomėjimu jo klausęs. Dėstytojas puikiai išmanė dėstomą kursą, kartu mokėjo jį labai netradiciškai pateikti. Buvo ekspresyvus ir energingas, dėstydamas paskaitą kartais net užšokdavo ir ant stalo. Kai jis pradėjo kalbėti apie nervų sistemą, neuronų veiklą, kaip iš ląstelių atsiranda žmonės ir mūsų sąmonė, susimąščiau: „Bet juk tai daug įdomiau nei atomų fizika. Tai – žmogus.“ Įdomiausia, kad bakalauro laipsnio diplomo Čikagos universitete taip ir neįgijau, kadangi pabaigiau visus reikalingus universiteto kursus per trejus metus. Šis faktas tapo unikaliu Čikagos universiteto istorijoje. Paprastai studentai baigdavo ketverių metų studijas ir tik tada stodavo į medicinos mokyklą. Pastudijavęs stojimo reikalavimų įstatymus, viską padariau teisingai per trejus metus. Mano dukros šiuo klausimu juokauja, jog tėvas, visai kaip Bilas Gates („*Microsoft*“ kompanijos steigėjas. *Red.*), „iškrito“ nebaigęs universiteto, nes neįgijo diplomo.

– *Metėte fiziką?*

– Ne, nemečiau. Pabaigiau tą kursą, bet supratau, jog fizika man nėra tokia įdomi, daug įdomiau – neurobiologija. Tada iškilo labai rimtas klausimas – ką pasirinkti: ar siekti neurobiologijos daktarato laipsnio, ar pasukti sunkesniu ir ilgesniu keliu į mediciną ir neurologiją. Pasirinkau sunkesnį kelią, kadangi supratau, kad tik būdamas gydytoju aš galėsiu vykdyti neurobiologinius laboratorinius tyrinėjimus ir tuo pačiu metu, gydydamas pacientus su kognityviniais sutrikimais, turėsiu galimybę atverti klinikinius žmogaus centrinės nervų sistemos tyrinėjimo kelius.

– *Kiek metų mokėtės?*

– Palauk, turiu suskaičiuoti. Treji metai – Čikagos universitete, ketveri metai – Čikagos universiteto medicinos mokykloje, metai – internatūroje, treji metai – Mayo klinikoje, dvejus metus Toronte (Kanada) studijavau vaikų neurologiją ir dar dvejus metus atlikau neurologinius tyrinėjimus Kanados Kvebeko mieste. Iš viso – penkiolika metų studijų. Po jų gavau rimtą darbą, bet visą tą laiką nemečiau meno. Menas ėjo šalia.

– *Kaip atsirado menas?*

– Meno liga užsikrėčiau dar vaikystėje, kai augau Toronte (Kanada). Mano tėvai buvo II pasaulinio karo imigrantai, tiksliau, pabėgėliai nuo Stalino represijų. Augau labai lietuviškoje aplinkoje. Pamenu, jog, nuėjęs į pirmą kla-

sę, visai nemokėjau anglų kalbos. Tėvai nesiekė manęs to išmokyti, tikėjosi grįžti į Lietuvą. Tačiau čia, imigracijoje, siekė, kad dalyvaučiau bet kokioje lietuviškoje veikloje. Nelabai didelį pasirinkimą turėjau: arba šokti tautinius šokius, arba dainuoti. Dainuoti neturiu balso, o šokti visiškai netraukė. Buvau to amžiaus, kai mergaitė atrodė kaip kažkoks nesuprantamas dalykas, o dar su ja reikėjo šokti (*juokiasi*). Man tada buvo devyneri. Algio Česėko, su kuriuo susitikau dainuodamas lietuvių chore, keleriais metais vyresnio bičiulio, dėka susidomėjau tapyba. Iš tikrųjų jis buvo labai išdykęs ir prastai mokėsi, tikras chuliganas. Jo tėvai susirūpino jo elgesiu ir nuvarė jį į vasaros meno mokyklą, kad tik kuo rimtesniu užsiimtų. Tuo laiku motociklo jis dar neturėjo, bet vėliau atsirado motociklas ir menas dingo. Tą vasarą, kai jis buvo meno mokykloje, jį aplankydavau ir vis žiūrėdavau, kaip jis tapo aliejiniais dažais. Tai man buvo labai įdomu. Šis susidomėjimas atsiskleidė tik medicinos mokykloje.

– *Negalvojote karjeros siekti meno srityje?*

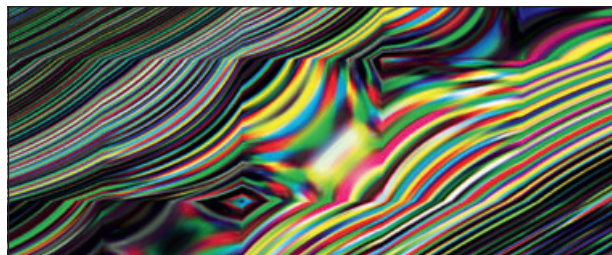
– Per tuos ketverius metus, kuriuos praleidau medicinos mokykloje, pajutau didžiulį potraukį menui. Dar tada pradėjau kurti tai, ką šiandien galite pamatyti.

– *Kaip tėvai reagavo į Jūsų visus tuos dvasinius ieškojimus?*

– Tėvas tada jau buvo miręs, o ar mama nervinosi dėl to, net nežinau, o gal pamiršau (*juokiasi*).

– *Ar niekada negalvojote, jog be reikalo tiek metų praleidote studijuodamas mediciną, kai galėjote tiesiog kurti?*

– Taip, tuo metu turėjau įvairių minčių ir svajonių, bet draugai mane vis dėlto įkalbėjo baigti internatūrą. Mediciną palikau iš karto po internatūros. Kaip internas, aš gaudavau nepaprastai mažą algą, bet labai taupydamas sugebėjau šiek tiek sukaupti ateičiai ir po trejus metus skirti tik menui. Tai buvo ilgas ir labai rimtas laikotarpis. Medicina liko nuošalyje. Jau tada pradėjau rengti parodas, atsirado naujų darbų ir ieškojimų. Tuo pačiu metu pradėjau studijuoti M. K. Čiurlionio kūrybą, nagrinėti jo istoriją, parašiau keletą straipsnių apie mano istorinius atradimus šioje srityje. Tačiau kiek vėliau nutiko keli dalykai, privertę mane permąstyti savo gyvenimą. Pirmiausia pasibaigė mano sutaupyti pinigai ir nebebuvo už ką gyventi, reikėjo galvoti, ką daryti, antra – pajutau didžiulį kaltės jausmą, jog, turėdamas puikų išsilavinimą, neišnaudoju galimybių. Grauzantis privertė parašyti laišką profesoriams neurologams Mayo klinikoje, kurioje atlikau stažuotę studijų metais, laimėjęs nacionalinį medicinos studentų konkursą smegenų insulto tema. Mayo klinikos profesorai mane puikiai prisi-

Cubit

Informatika

minė ir be jokio konkurso priėmė į neurologijos rezidentūrą garsiausioje Amerikoje (jeigu ne visame pasaulyje) ligoninėje. Būtent tada, kai pradėjau dirbti Mayo klinikoje, manyje įvyko lūžis – netikėtai supratau, jog neprivalau meno atskirti nuo mediko specialybės. Tuos dalykus galima savitai sujungti į vieną, tai nėra du skirtingi pasauliai. Taip į meną įtraukiau neurobiologinius klausimus. Nuo tada jau trisdešimt metų kuriu savo neokonceptualų meną. Manyje atsirado harmonija, susijungė dvi mano svarbiausios aistros – menas ir medicina.

– *Kas Jūsų darbe buvo įdomiausia, o kas ne?*

– Darbas Mayo klinikoje iš pradžių man labai patiko, bet vėliau pradėjau nusivilti, nes į šią kliniką, kaip į labiausiai autoritetinę ligoninę Amerikoje, kreipėsi daug pacientų su neišskiomis neurologinėmis diagnozėmis. Tarp jų buvo daug apsimešančių pacientų, norinčių gauti darbo ir draudimo kompensacijas arba laimėti bylas teismuose. Kartais tokie pacientai sąmoningai apsimeta sergą, neretai ir psichologiškai patiki, jog serga, nors iš tikrųjų yra sveiki. Tai man nebuvo įdomu. Kita problema – Mayo klinikoje buvo praktikuojama, nesakau, jog 100 % atvejų, palaikyti ligonių gyvybę bet kokia kaina, negalvojant apie tų pacientų gyvenimo kokybę. Žmonėms, patyrusiems daug smegenų infarktų su vos veikiančia širdimi, reanimacijos palatoje yra bandoma palaikyti gyvybę moderniais aparatais ir agresyviausiomis priemonėmis, kai kad būtų teisingiau paprasčiausiai leisti žmogui numirti. Todėl kai po dešimto smegenų infarkto manęs klausia, ką toliau reikėtų daryti, aš visada atsakau: „Duokite žmogui ramiai numirti.“

– *Kaip Jūs pakrypote į vaikų neurologiją?*

– Tuo pačiu metu Mayo klinikoje atsirado galimybė artimiau susipažinti su klinicine vaikų neurologija ir lankyti seminarus. Vaikai tikrai nesimuliuoja arba tai daro labai labai retai ir visai dėl kitų psichologinių priežasčių. Taigi vėl man iškilo klausimas – palauk, galvoju, čia visai kas kita. Vaikai turi daug didesnę įvairių neurologinių ligų skaičių nei suaugusieji, o kad gydytojas neurologas gerai suvoktų nervų sistemos vystymąsi ir regresiją, turi gerai suprasti vaikų nervų sistemos sutrikimus. Man tai pasirodė daug įdomiau nei suaugusiųjų neurologija. Be to, pajutau didesnę savo darbo prasmę – galiu išgydyti sunkias ligas ir

padėti mažam vaikeliui, kurio gyvenimas dar prieš akis. Pediatrijos specialistas gali paveikti visą žmogaus gyvenimą, o ne tik keleriais metais prailginti egzistenciją gilioje senatvėje. Tai buvo man didžiulė motyvacija ir mano darbo prasmė. Taip patekau į vaikų neurologiją, tačiau šiam darbui Mayo klinika Ročesterio miestelyje nebuvo gera vieta.

– *Pakėlėte sparnus, kur?*

– Atgal į Torontą, kur tuo metu buvo geriausia vaikų neurologijos studijų programa Šiaurės Amerikoje. Ten baigiau vaikų neurologijos rezidentūrą ir vėliau trejus metus dirbau neurologu ir neurobiologijos tyrinėtoju. Prieš 22-jus metus grįžęs į Čikagą, tęsiau intensyvią klinikinį ir mokslinį darbą vaikų neurologijos srityje. Taip pat organizavau specializuotas klinikinės neurologijos programas, tokias kaip Alzheimerio diagnostikos, gydymo ir tyrimų centrą. Prieš trejus metus dėl sveikatos problemų turėjau baigti savo neurologijos darbą.

– *Daug metų skyrėte autizmo tyrinėjimams ir gydymui?*

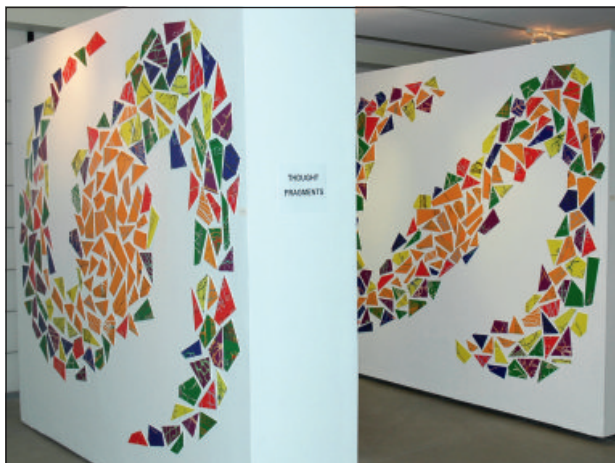
– Moksliniame gyvenime domėjausi autizmo ir Alzheimerio ligų tyrinėjimais, diagnostika ir gydymu. Toronto universitete įkūriau neurologijos mokslinių tyrimų laboratoriją, kurioje tyrinėjau vaikų centrinės nervų sistemos susirgimų priežastis, ir jau vykdomą autizmo diagnostikos ir gydymo programą. Tyrinėjau imunologinių veiksnių įtaką autizmo išsivystymui, pasiūliau keletą autizmo gydymo metodų.

– *Jūsų įkurta Alzheimerio ligos tyrimų laboratorija Čikagoje veikia iki šių dienų?*

– Taip. 1990 metais grįžęs į Čikagą įkūriau Alzheimerio ligos tyrimų laboratoriją, kurioje tyrinėjau uždegiminius procesus, galimai turinčias įtakos šiai ligai atsirasti priežastis. Būdamas Ilinojaus universiteto Neurologijos departamento profesoriaus asistentu, įkūriau ir vadovavau Alzheimerio ligos klinikoms Michael Reese ir Mercy ligoninėse Čikagoje. Be viso to, Mercy ligoninėje sukūriau ir vykdžiau lėtinio nuovargio sindromo diagnostikos ir gydymo programą, kuri tapo vienintele Čikagoje, kuriai per dešimties gyvavimo metų moksliniams tyrimams buvo dovuota daugiau nei 2 milijonai dolerių, dėl to buvo parengti 25 moksliniai straipsniai ir pranešimai.

– *Tačiau didžiąją savo karjeros dalį vis dėlto skyrėte vaikams, sergantiems cerebriniu paralyžiumi?*

– Daugiau nei dvidešimt metų paskyriau cerebriniu paralyžiumi sergantiems vaikams ir jaunimui gydyti. Vadovavau septynioms specializuotoms pediatriškos slaugos klinikoms Čikagoje. Padedant aukštos kvalifikacijos medicinos seserims ir slaugėms, šios klinikos pasiekė vieną geriausių pasaulyje ligonių su cerebriniu paralyžiumi išgyvenimo rodiklių, kurie buvo paskelbti keliuose straipsniuose ir net pateikti K. Swaimano knygoje „Vaikų neurologija: principai bei praktika“, kuri laikoma pediatriškos neurologijos Biblija. Šie tyrimų rezultatai buvo cituoti moksliniuose žurnaluose: „New England Journal of Medicine“, JAV nacionalinės mokslų akademijos žurnale „Proceedings of the National Academy of Sciences“ ir „New York Times“.

Spiral Thoughts 1000 (instaliacijos vaizdas)

– *Valstybė negailėjo subsidijų Jūsų moksliniams darbams?*

– Esu laimėjęs 10 mokslinių tyrimų subsidijų, siekiančių 2,8 milijono JAV dolerių. Sukūriau kvėpavimo terapijos programą, padedančią vaikams, sergantiems cerebriniu paralyžiumi, išvengti dažnos komplikacijos – plaučių uždegimo. Šis metodas padeda labai sumažinti sergamumą ta liga ir prailginti gyvenimo trukmę bei kokybę. Buvau šios terapijos pradininkas, įgyvendinau gydymo metodą, tapusį standartiniu gydant vaikų ligoninėse ir intensyvios terapijos skyriuose visoje Šiaurės Amerikoje. Iš viso esu parašęs 75 mokslinius straipsnius, parengiau 62 referatus ir daugiau nei 100 pranešimų medicinos darbuotojams.

– *Lietuviška pavardė atsirado ir nusipelnusiųjų mokslui sąrašė?*

– Tapau Amerikos medicinos direktorių asociacijos padalinio, Pediatrijos ilgalaikės priežiūros komiteto įkūrėju ir valdybos pirmininku, vizituojančiu neurologijos profesoriumi Švedijos, Meksikos, Jordanijos ir Lietuvos mokslo ir gydymo įstaigose, 14 medicinos žurnalų recenzentu, Mokslinių tyrimų paraiškų vertinimo komisijos prie JAV nacionalinio sveikatos instituto ir kitų departamentų nariu.

– *Grimzdote vis giliau į mediciną. Ar liko laiko kurti, rengti parodas?*

– Laiko visada trūko viskam, bet ne menui. Apie visas dabartines meno parodas ir istorinius projektus tikslią informaciją galima rasti mano tinklalapyje www.plioplys.com. Didžiausia mano paroda įvyko prieš metus „Beverly Art“ centre, Čikagoje. „Mindscapes“ parodoje mano darbai buvo užėmę 400 pėdų ilgio sienų erdvę – tai muziejaus dydis. Naujausių darbų cikle „Memory“ bandžiau parodyti, kad dalis mūsų praeities atsiminimų nejučia keičiasi realybėje ir laike. Šis ciklas yra lyg mano senų darbų virtimas naujais. Toliau analizuodamas klausimą, kur iš tikrųjų yra kaupiama mūsų atmintis ir prisiminimai, sukūriau ciklą „Chromadynamics“. Šių metų sausio pradžioje Mičigano mieste „Lubeznik“ menų centre buvo eksponuota instaliacija „Informatika“, vaizduojanti žmogaus nervų sistemą. Sienų ir lubų erdvėje buvo išdėliota daugiau kaip 1500 skirtingų formų neuronų atvaizdų. Tai

užėmė 760 kvadratinų pėdų sienos ir 400 kvadratinų pėdų lubų.

– *Sėkmingai klostantis meninei karjerai surengėte 31 individualią parodą, kas vien tik menininkui būtų labai didelis pasiekimas.*

– Pirmoji individuali paroda „Prasmė“ buvo surengta 1978 metais Vašingtono menų centre, vėliau mano darbai buvo eksponuojami įvairiose meno galerijose, privačiose kolekcijose JAV ir Europoje, įtraukti į 84 tarptautinių parodų katalogus.

– *Ką Jūs kuriate?*

– Kuriu neokonceptualų meną, kuriame moderniomis vizualinėmis technologijomis bandau nagrinėti sąmonės ir mąstymo klausimus. Tai apibūdina mus, žmones, kaip homo sapiens. Kaip ir žmogaus smegenys, mano darbai taip pat yra daugiasluoksniai. Komponuoju įvairias nuotraukas, neuronų ląstelių piešinius ir savo paties elektroencefalogramų ir smegenų MRI vaizdus. Naudoju ne tik fizines smegenų nuotraukas, bet ir vaizdus, parodančius smegenų funkciją. Tada parenku spalvą ar derinį spalvų, kad sukurtiau emocinį vaizdinių efektą.

– *Tai, ką darote, yra niekur nematyta ir unikalų. Iš kur Jūs semiatės tokių idėjų?*

– Turiu kurti, nes tai yra dalis mano sielos. Kai kūryba pavirsta gyvenimu, nereikia iš niekur semtis papildomų impulsų ar idėjų. Aš neieškau įkvėpimo, jį visada turiu. Mano galvoje tiek daug meninių projektų, kad visai neturiu laiko nedirbti. Jeigu vienas darbas užkliūva, imuosi kito, o po to vėl grįžtu prie to paties ir pabaigiu. Turiu per daug minčių (*kvatoja*).

– *2011 metais Balzeko lietuvių kultūros muziejus Jus išrinko „Metų žmogumi“ už viso gyvenimo nuopelnus medicinoje ir dailėje. Tačiau esate aktyvus ir lietuvių bendruomenėje, tai parodė paskutinis Jūsų projektas „Viltis ir dvasia“.*

– Nežinau, ar galima sakyti, kad esu aktyvus lietuvių bendruomenės narys, bet kadangi augau lietuviškoje šeimoje, žinojau daug apie Stalino represijas ir mintis surengti tam skirtą parodą buvo viena tų, kurios sukosi mano galvoje. Mano šeimoje buvo tremtinių, kurie sugebėjo išgyventi ir grįžti į Lietuvą, ir tokių, kurie mirė Sibire. Todėl gimė paroda „Viltis ir dvasia“. Visą laiką jaučiau begalinę nelygybę tarp to, kaip pasaulis įvertino Hitlerio darbelius, ir kad pasaulis Stalino represijų visai netraktuoja kaip genocido. Augau Šiaurės Amerikoje ir supratau, jog Ameri-

Informatika (instaliacijos vaizdai)

kos žmonės, net ir lietuvių kilmės, labai mažai arba visiškai nieko nežino apie Stalino trėmimus ir žudymus. Tad turėdamas daugiau laiko, juolab kad 2011 metais buvo minima 70 metų trėmimų į Sibirą sukaktis, pasitarę su S. Balzėku, nutariau surengti tokią parodą.

– *Šioje parodoje yra daug unikalių eksponatų. Iš kur juos gavote?*

– Iš įvairių vietų. Čia eksponuojami istoriniai plakatai iš Vilniaus genocido muziejaus, originalūs buvusių tremtinių laišakai ir nuotraukos, maža dalelė mano šeimos prisiminimų iš Sibiro. Didžioji dalis eksponatų yra kunigo Juozo Prunskio surinkta medžiaga, kurią jis sukaupe būdamas laikraščio „Draugas“ (*seniausias išeivijoje leidžiamas dienraštis. Red.*) redaktoriumi. Jis prašė laikraščio skaitytojų, kad siųstų bet kokią turimą medžiagą apie Sibirą, ir šie siuntė iš viso laisvojo pasaulio. 1981 metais Čikagoje panaudojęs turimą medžiagą, kunigas J. Prunskis išleido knygą „Lietuviai Sibire“. Po jo mirties visa originali knygos medžiaga, daugiausia laišakai ir nuotraukos, buvo dingusi. Tačiau mes nuosekliai jos ieškojome, tikėjomės, kad gal ne viskas buvo sunaikinta, kol galiausiai Lituaniškosios tyrimų ir studijų archyvuose, Jaunimo centre Čikagoje radome dvi dėžes. Teko visus laiškus ir nuotraukas peržiūrėti, perskaityti ir susisteminti. Tačiau žiūrėdamas į kunigo J. Prunskio knygą ir rastą medžiagą, suprantu, jog tose dėžėse yra tik ketvirtis knygoje naudotos medžiagos. Neaišku, kur yra likusi. Prie šios parodos prijungiau dar ir vaikų meno parodą „Ką mano tėvai pasakojo apie Sibirą“. Amerikoje gyvenantys lietuvių tautybės vaikai žino apie Hitlerį, bet nežino apie Staliną, tad vaikams buvo pasiūlyta pakalbėti su tėvais ar seneliais ir apie tai sukurti meno darbą. Darbai buvo premijuoti, o atsiųsta daugiau nei penkiasdešimt paveikslėlių. Prie viso to prijungėme fotografijas a. a. Juozo Kazlausko, kuris, būdamas vienas pirmųjų nepriklausomos Lietuvos fotografų, keliavo po Sibire esančias vietas, kur gyveno lietuvių tremtiniai. Ši paroda buvo plačiai aprašoma amerikietiškoje spaudoje. Vadinas, informacija sujaudino.

– *Gal buvo ir kitų inspiracijų, padėjusių gilintis į Sibiro tremtinių temą?*

– Nuo tada, kai pradėjome dirbti prie parodos medžiagos, įvyko trys dideli ir esminiai įvykiai, susiję su Stalino trėmimais. Pirma, išeivijos lietuvė rašytoja Rūta Šepetys 2011 metų balandžio mėnesį išleido knygą „Between shades and gray“ (*Tarp pilkų debesų. Red.*), kurioje aprašo paauglės mergaitės tremtį ir gyvenimą Sibire. Knyga tapo „New York Times“ bestseleriu, o autorė iki dabar keliauja po daugelį pasaulio šalių ir pristatinėja knygą, išverstą į dvidešimt keturias kalbas. Antra, Yale universiteto istorijos profesorius Timothy Snyder parašė knygą „Blood-

lands: Europe Between Hitler and Stalin“ (*Kraujo kraštai: Europa tarp Hitlerio ir Stalino. Red.*), kurioje lygina Stalino ir Hitlerio padarytą žalą žmonijai. Ši knyga, kuri buvo išspausdinta 2010 metu pabaigoje, laimėjo daug apdovanojimų ir pelnė Metų knygos titulą. Džiugu, kad Amerikos istorikai pradėjo domėtis šiuo sudėtingu klausimu. Tai atvers platesnį kitataučių suvokimą apie Rytų Europos tautų išgyvenimus ir juos ištikusias tragedijas. Ir trečia – tai kino juosta, sukurta 2010 metais Holivudo režisieriaus Peter Weir „The way back“ (*Kelias atgal. Red.*), tapusi pirmu filmu, pavaizdavusiu Stalino represijas Rytų Europoje ir Rusijoje. O kiek Holivudas sukūrė filmų apie Hitlerį ir holokaustą? Kiekvienas iš čia išvardytų bandėme apie Stalino nusikaltimus kalbėti iš savo perspektyvos, savojo taško ir remtis tuo, ką galėjome pasiekti, tad, kaip sako amerikiečiai – „aš esu geroje kompanijoje“ (*juokiasi*).

– *Lieka viltis, jog žmonija susigaudys neteisybėje.*

– Niekada nereikia nustoti tikėti, dirbti. Svarbu klausyti savo širdies, o ne bandyti prisitaikyti prie kitų. Ir bloguose dalykuose galima įžiūrėti kažką pozityvaus. Pavyzdžiui, tremčiai skirta paroda „Viltis ir dvasia“ buvo pasirinkta neatsitiktinai. Nenorėjome akcentuoti mirties ar kankinimo, norėjome parodyti šviesesnius dalykus – daugelis tremtinių išgyveno ir nemirė Sibire. Iš mano giminės ištrėmė aštuonis, septyni grįžo ir tik vienas mirė. Vadinas, žmonės galėjo Sibirą, kančią ir tremtį iškęsti, nes jų dvasia ir noras gyventi padėjo tai atlaikyti. Po daugelio dešimtmečių ta pati dvasia atgimė dainuojančios revoliucijos sąlygomis. Planuoju, jog naudojant internetą ši paroda bus prieinama visam pasauliui. Dabar rūpinuosi tuo.

Daktaro ir menininko Audriaus Plioplio gyvenimas – amžina aistra medicinai ir menui. Tapęs neurologu, bet nebaigęs jokių specialių meno studijų, jis surengė nemažai savo kūrybos parodų, kurias kritikai įvertino palankiai. Studijuodamas žymaus lietuvių dailininko ir kompozitoriaus M. K. Čiurlionio darbus, padarė keletą originalių istorinių atradimų, kurie vėliau buvo išspausdinti jo knygoje „Čiurlionis: Mintys/Thoughts“. A. Plioplio meno kūriniai yra nuolatinė, metaforinė sąmonės ir minčių proceso analizė. Siekdamas įkūnyti savo viziją, menininkas taikė įvairias technikas: lauko instaliacijas, fotografiją, darbus ant popieriaus, garso ir mišrios technikos instaliacijas. Kurdamas didelio formato nuotraukas ant drobės, pastaraisiais metais A. Plioplys pradėjo naudoti skaitmeninę technologiją. Daktaro meno kūriniai yra vizualiai patrauklūs, tačiau jų esmę sudaro paslėptos sąvokos, įkūnijusios autorius sugebėjimą perkelti neurobiologinių tyrimų rezultatus ant drobės, taip sujungiant neurologijos mokslą su menu.